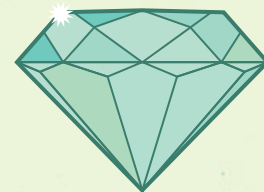

ÄÄNEKOSKEN YRITTÄJYYSKASVATUKSEN STRATEGIA

”Jokainen voi hioa itsestään esiin timantin - yhdessä muiden kanssa”

SISÄLLYSLUETTELO

1. MITÄ ON YRITTÄJYYSKASVATUS?.....	1
2. YRITTÄJYYDEN MUUTTUVA TOIMINTAYMPÄRISTÖ.....	3
3. TULEVAISUUDEN TYÖELÄMÄ- JA YRITTÄJYYSOSAAMINEN.....	7
4. YRITTÄJYYSKASVATUKSEN KEHITTÄMISEN SUUNTAVIIVAT.....	11
5. YRITTÄJYYSKASVATUKSEN VISIO JA TAVOITTEET ÄÄNEKOSKELLA 2012-2014.....	15
1. Yrittäjyyskasvatuksen strategiatyön johtaminen.....	16
2. Yrittävän työkuulttuurin kehittäminen.....	16
3. Yrittäjyyskasvatus aineopetuksessa ja aihekokonaisuutena.....	17
4. Vapaa-valintaisten yrittäjyysopintojen opetussisällöt.....	18
5. Yrittäjyyteen kannustavat opetus- ja ohjausmenetelmät.....	19
6. Yrittäjyyden oppimisympäristöt.....	19
7. Koulu-yritysyhteistyö.....	20
6. YRITTÄJYYSKASVATUKSEN KEHITTÄMISEN ARVIOINTI.....	22
LÄHDEAINEISTO JA KUVAT.....	23
STRATEGIAN LAATIJAT.....	24

Tässä yrittäjyyskasvatuksen strategiassa käydään läpi syitä, miksi yrittäjyyskasvatusta nostetaan esiin aktiivisesti yhteiskunnassa, kunnissa ja oppilaitoksissa juuri nyt.

Taustalla on huoli Suomen tulevaisuudesta, mutta samalla myös halu ja innostus tukea uusien menestystarinoiden syntymistä Suomesta maailmalle.

Yrittäjyyskasvatustyötä ohjaa tahto auttaa jokaista lasta ja nuorta löytämään oman juttunsa elämässä ja tulevaisuuden työelämässä.

Strategiaan on koottu myös tavoitteet ja konkreettiset toimenpiteet, joiden avulla oppilaitokset voivat merkittävällä tavalla vaikuttaa Äänekosken tulevaisuuteen.

1. MITÄ ON YRITTÄJYYSKASVATUS?

Yrittäjyyskasvatus voidaan määrittää monella tavalla. Lähtökohtana kaikissa määritelmässä on laaja-alaisuus. Yrittäjyyskasvatuksen tavoitteena on kehittää oppijoissa tietoja, taitoja ja asenteita, jotka ovat eduksi työelämässä niin yrittäjänä, esimiehenä kuin työntekijänäkin.

Yrittäjyyden käsitteet

OMAEHTOINEN YRITTÄJYYS

Yksilön omatoimisuus ja aktiivinen vastuunottaminen

SISÄINEN YRITTÄJYYS

Ryhmän kollektiivinen tapa ajatella ja toimia

ULKOINEN YRITTÄJYYS

Yrityksen omistaminen ja johtaminen

Paula Kyrö, 1998

Yrittäjyyskasvatuksen sisältö määritetään usein **omaehtoisen, sisäisen ja ulkoisen yrittäjyyden** kautta. Näin tarkasteltuna yrittäjyyskasvatukselle voidaan asettaa varsin yksityiskohtaisia tavoitteita eri kouluasteille. Äänekosken strategia-työssä on hyödynnetty seuravaanlaista jäsennyttä yrittäjyyskasvatuksen tavoitteiden määrittämisessä. Ideana jäsenyksessä on, että omaehtoisen, sisäisen ja ulkoisen yrittäjyyden taidot kattuvat matkalla varhaiskasvatuksesta toiselle asteelle. Esimerkiksi ulkoisen yrittäjyyden puolella matkataan hiljalleen tavoitteellisesta leikistä aitoihin yrittäjyyskokeiluihin.

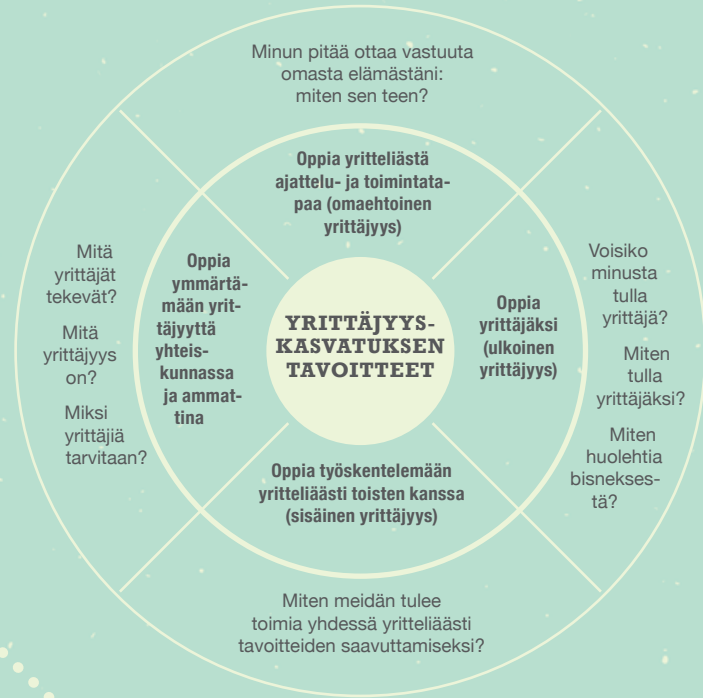
YRITTÄJYYSKASVATUKSEN EIJÄ POLKU

	Varhaiskasvatus	0-2 lk.	3-6 lk.	7-9 lk.	2. aste
OMAEHTOINEN	Positiivinen asenne elämään	Yritteliäs asenne oppimiseen	Vastuu itsestä ja osaamisesta	Halu ja kyky kehittyä	Osaaminen luoda unelmatulevaisuus
SISÄINEN	Yhdessä tekemisen ja leikkimisen riemu	Kyky huomioida muut	Ymmärrys omasta osaamisesta ja vastuusta osana ryhmää	Kyky kehittää itseä ja ryhmää	Kyky muodostaa ja johtaa tiimiä
ULKOINEN	Tavoitteellinen leikki	Ryhmätyöt	Projektit	Oppija-lähtöiset projektit	Aidot käytännön yrittäjyyskokeilut

Villinikkarit Oy, 2012

Äänekosken kehittämistyössä yrittäjyyskasvatus on määritetty ennen kaikkea yrittäjäpersoonien vahvuuksien vahvistamiseksi. Ajatus lähtee siitä, että jokaisessa lapsessa ja nuoressa on piilossa olevaa potentiaalia. Se voi olla osaamista, innostusta tai unelmia, jotka odottavat toteutumistaan. Laadukkaan yrittäjyyskasvatuksen avulla autetaan oppijoita kehittämään pitkäjänteisesti osaamistaan, jonka avulla jokainen kykenee luomaan itselleen unelmatulevaisuuden ja löytämään oman paikan työelämässä.

Oheinen kuva kiteyttää yrittäjyyskasvatuksen tavoitteet ja ydinkysymykset. →

Villinikkarit Oy mukaellen Paasio, K & Nurmi P 2006

2. YRITTÄJYYDEN MUUTTUVA TOIMINTAYMPÄRISTÖ

Yrittäjyyskasvatuksen kehittämisessä on tärkeä ymmärtää millaisessa maailmassa elämme. On muodostettava ajankuva, joka on yhteisön yhteinen ja riittäviin faktoihin pohjautuva nykytila-analyysi. Toisaalta ajankuva voi kehittyä rohkeasti tulevaisuutta ennakoivaksi näkemykseksi siitä, miten maailma tulee muuttumaan. Samalla voidaan pohtia sitä, mikä on yrittäjyyden rooli tulevaisuuden työllistäjänä ja hyvinvoinnin edistäjänä.

Suomi globaalissa toimintaympäristössä

Yhteiskunta ja työelämä muuttuvat hengästyttävää vauhtia. Käsitteen muutoksesta saa katsomalla esimerkiksi teknologian kehitystä viimeisen 20 vuoden aikana. Teknologian kehittymisen ohella myös maailmanlaajuiset haasteet vaikuttavat työelämään ja yrittäjyyteen. Tällaisia haasteita ovat muun muassa energian ja luonnonvarojen niukuus, ilmaston muutokset ja maailmanlaajuiset epidemiat. Maailman väestö kasvaa ja monikulttuurisuus haastaa arkipäivän toiminnan kaikkialla. Erityisesti länsimaissa väestö ikääntyy ja elämäntapasairaudet lisääntyvät. Usein nämä maailmaa puhututtavat haasteet nähdään uhkina, mutta ne voivat olla myös

mahdollisuuksia uudelleenlaiselle yrittäjyydelle ja osaamisen kehittämiselle. Suomi on osa globaalia taloutta ja suomalaiset työpaikat ja yritykset osa globaalia työelämää.

Yrittäjyydestä puhuminen ja siihen kannustaminen on tulevaisuuden Suomen rakentamista

Globaaleista muutoksista riippumatta Suomella on myös omat haasteensa. Vaikka monilla mailla menee vielä huonommin, Suomen julkinen talous on vakavassa kriisissä. Yli varojen eläminen on todellisuutta niin valtiontaloudessa kuin suurimmassa osassa kuntiakin. Puhutaanpa kestävyysvajeesta, talouden alijäämästä tai millä tahansa hienolla termillä, fakta on etteivät varat riitä hyvinvointivaltion ylläpitämiseen. Ainoa tapa on vähentää menoja tai lisätä tuloja, koska saavutetuista eduista ei useinkaan haluta luopua. Hyvinvointivaltion palveluiden supistaminen on sen vuoksi haastavaa poliittisesti ja inhimillisesti. Yhteinen kysymys on mistä saadaan lisää rahaa?

Uudet yritykset ja yritystyöpaikat ovat kestävä tapa lisätä verotuloja. Kannattavinta olisi kyetä luomaan vientikauppaa harjoittavia korkean osaamisen yrityksiä. Harvassa aloittavassa yrityksessä on kuitenkin heti maailmanluokan osaamista ja edellytyksiä vientitoimintaan. Tämän vuoksi tarvitaan yhtä aikaa kulttuurin muutosta yrittäjyyden arvostuksen edelleen nostamiseksi, uuden yrittäjäsukupolven synnyttämiseksi sekä yritysten määrän kasvua. Suuresta massasta innovatiivisia uusia yrityksiä löytyy helpommin myös nopean

kasvun vietiyrityksiä. Lisäämällä kannattavia uutta luovia yrityksiä, lisäämme hyvintointia ja pitkällä tähtäimellä myös verotuloja.

Yrittäjyyden lisääminen on pitkän tähtäimen työtä, johon opetuksen kehittämällä voidaan vaikuttaa merkittävästi. Muutos tarkoittaa sitä, että yrittäjyyskasvatuksen opetussuunnitelmatyössä ja opetuksen kehittämisessä ylipäänsä tulee ottaa työ- ja elinkeinoelämän tarpeet yhä voimakkaammin huomioon. Oheinen kuva havainnollistaa kuinka uudella ops-prosessilla voidaan päästä tähän.

Yhä useampi toimii tulevaisuudessa yrittäjänä Keski-Suomessa

Tulevaisuuden työn muutoksesta on tehty useita ennakoititutkimuksia, joissa ennustetaan tavan tehdä työtä muuttuvan yhä enemmän yrittäjävetoiseksi. Tilastokeskuksen tutkimusten mukaan Suomessa kaikki uudet työpaikat ovat syntyneet 2000-luvulla pieniin ja keskisuuriin yrityksiin. Sen vuoksi yhä useammilta työntekijöiltä edellytetään moniosaajuutta. Suomen jokaisella työpaikalla työtehtävissä tarvitaan yhä enemmän omaehtoista yrittäjyyttä, taitoa toimia yhdessä muiden kanssa ja tahtoa tarttua toimeen. Suomeen kaivataan myös uusia innovatiivisia yritysideoita, yrityksiä ja jatkajia kymmenille tuhansille yrityksille, joiden omistajat ikääntyvät.

Myös Keski-Suomen elinkeinorakenteessa siirrytään kohti palveluvaltaisempaa rakennetta, jossa kasvualueita ovat esimerkiksi erityisasiantuntijuus, korkean teknologian alat ja hoivapalvelut. Ennustetaan, että Keski-Suomeen syntyy uutta yrittäjyyttä ja osaamista, jotka vastaavat esimerkiksi ilmastonmuutoksen tuomiin maailmanlaajuisiin haasteisiin. Yrittäjyys nähdään tärkeäksi voimavaraksi ja maakunnan vetovoimatekijäksi.

Keski-Suomen yrittäjyysvisio

Keski-Suomen visiona on olla yhteistyön, yrittäjyyden ja osaamisen maakunta. Keski-Suomen elinkeinoelämän suurin järjestö Keski-Suomen Yrittäjät on luodannut omissa strategiassaan mikro- ja pk-yritysten tulevaisuutta. Yrittäjät näkevät, että

”Keski-Suomi on vahvassa murroksessa kohti yrittäjyysyhteiskuntaa.”

Se tarkoittaa, että viimeisen 10 vuoden käynnissä ollut trendi jatkuu ja yhä suurempi osa tulevaisuuden työstä tehdään yrittäjöpohjalta. Se edellyttää yhteiskunnalta ja siten myös oppilaitoksilta entistä voimakkaampaa yrittäjyyden arvostamista, yrittäjyysilmapiirin vahvistamista, systemaattista yrittäjyyskasvatusta ja toisaalta toimivien markkinoiden kehittämistä ja yritystoiminnan mahdollistamista. Monilla kasvavilla toimialoilla kuten hyvinvointipalveluissa yhä useampi lapsi, vanhus tai sairas hoidetaan tulevaisuudessa yrittäjien avulla. Yrittäjyys tapana järjestää nykyisiä palveluita tulee siis lisääntymään. Toisaalta uudet yritykset ja niiden ihmisten arkea palveleva toiminta tai uutta teknologiaa hyödyttävät tuotteet synnyttävät kasvavaa liiketoimintaa. Yrittäjyys ongelmien ratkaisijana ja uusien innovaatioiden lähteenä tulee myös voimistumaan.

SUOMI

SINÄ

MAAILMA

**KESKI-
SUOMI**

EUROOPPA

MIIE

3. TULEVAISUUDEN TYÖELÄMÄ- JA YRITTÄJYYSOSAAMINEN

Työelämän muutokset vaikuttavat työelämässä tarvittavaan osaamiseen. Toisaalta uudella osaamisella ja taidoilla uudistetaan työelämää. Yrittäjyystaidot ovat keskeinen osa tulevaisuuden taitoja. Tavoitteellisella yrittäjyyskasvatuksella vaikutetaan siihen, että yhä useampi lapsi ja nuori löytää yhä nopeammin oman paikkansa työelämässä yrittäjänä, esimiehenä tai työntekijänä. Yrittäjyyskasvatus tarjoaa tulokulman yrittäjyys- ja työelämätaitojen harjoitteluun oppilaitoksissa.

Keski-Suomen työttömyys Suomen pahimpia

Osaamisella ja työllistymisellä on selkeä yhteys. Nykyisten tilastojen mukaan Keski-Suomella on paljon tekemistä työelämäosaamisen kehittämisessä. Keski-Suomi oli toukokuussa 2012 kolmen pahimman työttömyyden alueen joukossa Suomessa Lapin ja Pohjois-Karjalan ohella. Keski-Suomen korkein työttömyysaste 14,0 % oli Äänekoskella. Nuorten alle 25-vuotiaiden työttömien määrä Keski-Suomessa oli huhtikuussa yli 2000 henkilöä. Elinkeinorakenteen muutoksen johdosta nuorten yrittäjyystaitojen kehittäminen on yksi työttömyyttä ehkäisevistä toimenpiteistä.

Viimeisin työllisyyskatsaus päivittyy kuukausittain osoitteessa:

<http://www.ely-keskus.fi/fi/ELYkeskukset/KeskiSuomenELY/Tyovoimajatyollisyys/tyollisyyskatsaus/Sivut/default.aspx>

Työelämätaidot

Yleiset työelämätaidot luovat pohjan työelämässä pärjäämiselle. Näiden taitojen opettelu ja syventäminen läpi koulutuksen on entistä kriitispää työelämään sijoittumisen kannalta. Myös yrittäjyystaidot osana työelämätaitoja muodostuvat yhä tärkeämmäksi. Ennusteiden mukaan jopa joka toinen nykyinen kouluikäinen tulee toimimaan osan elämäänsä osa- tai kokoaikaisena yrittäjänä tulevaisuudessa.

Työelämätaitojen perustana ovat syvä substanssiosaaminen, kyky tunnistaa omia vahvuuksia ja halu kehittää omaa osaamista. Työelämätaidot rakentuvat oman elämänhallinnan, kommunikaatiotaitojen, ihmisten ja tehtävien johtamisen sekä muutoksen hallinnan ympärille.

TYÖELÄMÄTAIDOT

ELÄMÄNHALLINTA

- OPPIMISEN TAITO
- KYKY ORGANISOIDA JA HALLITA AJANKÄYTTÖÄ
- ONGELMANRATKAISUTAITO JA ANALYYTTISYYS
- EETTINEN VASTUU
- MONIKULTTUURISUUSOSAAMINEN

KOMMUNIKOINTI- TAITO

- VUOROVAIKUTUSTAITO
- KUUNTELUTAITO
- SUULLINEN VIESTINTÄTAITO
- KIRJALLINEN VIESTINTÄTAITO
- MEDIALUKUTAITO

IHMISTEN JA TEHTÄVIEN JOHTAMINEN

- PÄÄTÖKSENTEKOTAITO
- JOHTAMISTAITO
- TAITO HALLITA KONFLIKTEJA
- SUUNNITTELU- JA ORGANISOINTITAITO
- KOORDINOINTIKYKY

INNOVATIIVISUUS JA MUUTOKSEN HALLINTA

- HAHMOTTAMISKYKY
- LUOVUUS, INNOVATIIVISUUS, MUUTOSHERK-
KYYS
- RISKINOTTOKYKY
- VISIOINTIKYKY

Yrittäjyystaidot

Yrittäjyysosaaminen määritellään perinteisesti omaehtoisena, sisäisen ja ulkoisen yrittäjyyden avulla. Laaja alainen yrittäjyysosaaminen voidaan myös määritellä yrittäjyydessä tarvittavien pääomien avulla. Tällöin tulevaisuuden osaamisvaatimuksissa korostuvat psykologisen, sosiaalisen ja inhimillisen pääoman kehittäminen. Tällaisessa tarkastelussa osaaminen laajenee tietojen, taitojen ja ideoiden lisäksi sosiaalisten suhteiden tunnistamiseksi sekä itsetuntemuksen, itseluottamuksen ja tulevaisuususkon osaamiseksi.

TYÖSSÄ JA YRITTÄJYYDESSÄ TARVITTAVAT PÄÄOMAT

Villinikkarit Oy mukaellen Luthans, Luthans, Luthans 2004

4. YRITTÄJYYSKASVATUKSEN KEHITTÄMISEN SUUNTAVIIVAT

Yrittäjyyskasvatuksen yhteiskunnallinen merkitys on kasvanut. Siksi sen systemaattiseksi kehittämiseksi on laadittu useita ohjaavia asiakirjoja niin EU:ssa (Oslo Agenda, 2006) kuin kansallisesti (Yrittäjyyskasvatuksen suuntaviivat, 2009). Yrittäjyyskasvatus on ollut osa perusopetuksen ja lukion opetussuunnitelmia jo yli 15 vuotta, mutta edelleen sen toteuttamisessa nähdään haasteita. Yrittäjyyskasvatus on kokonaisuus, jota pitää strategisesti suunnitella ja johtaa.

Opetus- ja kulttuuriministeriön asettamat tavoitteet

Kataisen hallitusohjelma linjaa yrittäjyyskasvatuksesta seuraavasti:

"Koulutuksen työelämäyhteyksiä sekä tietoa kansalaisen, työntekijän ja yrittäjän oikeuksista ja velvollisuuksista antavaa työelämä- ja yrittäjyyskasvatusta vahvistetaan kaikilla koulutusasteilla."

Viimeisin kokonaisvaltaisesti tarkasteltu linjaus on kirjattu OKM asettamiin valtakunnallisiin tavoitteisiin yrittäjyyskasvatuksen kehittämisestä vuoteen 2015. Näistä tavoitteista voidaan nostaa tärkeimpinä esiin mm. seuraavat:

- Yrittäjyyskasvatus on sisällytetty nykyistä voimakkaammin osaksi kuntien koulu- ja elinkeinotoiminnan strategi-

oita ja kehittämissuunnitelmia

- Yrittäjyyskasvatus on nykyistä vahvemmin sisäistetty uudistuviin opetussuunnitelmien perusteisiin. Se on myös nykyistä vahvemmin osa koulujen ja oppilaitosten omia opetussuunnitelmia
- Opettajien peruskoulutuksessa on kiinteänä osana yrittäjyyskasvatus
- On luotu malli, joka mahdollistaa opettajien laajamittaisen osallistumisen yrittäjyyskasvatuksen liittyvään täydennyskoulutukseen ja työelämäjaksoille

Koko ohjelma ja yksitykohtaiset kouluastekohtaiset tavoitteet löytyvät osoitteesta:

<http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/>

Keski-Suomen yrittäjyyskasvatuksen tavoitteet

Keski-Suomen yrittäjyyskasvatuksen kehittämisverkosto päivitti vuoden 2011 aikana Keski-Suomen maakunnallisen yrittäjyyskasvatuksen kehittämisohjelman vuosille 2011-2015. Ohjelmassa konkretisoidaan Keski-Suomen maakuntasuunnitelmaan 2030 asetetut strategiset tavoitteet yrittäjyyden edistämiseen. Samalla tarkastellaan voimassa olevaan maakuntaohjelmaan 2014 asetettuja painopistealueita. Yrittäjyyskasvatuksen näkökulmasta Keski-Suomessa halutaan panostaa erityisesti menestyvän yritystoiminnan ja osaamisen kehittämiseen sekä parhaiden mahdollisten edellytysten rakentamiseen verkostojohtamisen avulla.

KESKI-SUOMEN YRITTÄJYYSKASVATUKSEN KEHITTÄMISTEEMAT

Keski-Suomen maakunnallinen
yrittäjyyskasvatuksen
kehittämisohjelma 2011-2015

Kehittämishjelman visio vuoteen 2025 on määritetty seuraavasti:

”Yrittäjyys ja yrittäjämäinen toiminta ovat luonteva ja tunnistettava osa Keski-Suomen toimintatapaa, mikä näkyy positiivisena yrittäjyysilmapiirinä, kannustavana ilmapiirinä kouluissa, yrittäjyyden arvostuksena, yrittäjyysaktiivisuuden nousuna, yrittäjyosaamisen parantumisena, tuottavuuden nousuna, aktiivisten kansalaisten määrän kasvuna sekä syrjäytymisen vähenemisenä.”

Konkreettisista kehittämisen painopisteistä yksittäistä oppilaitosta koskettavat erityisesti yrittäjyyskasvatuksen johtamiseen, opetusmenetelmien kehittämiseen sekä yrittäjyyden laaja-alaiseen ymmärtämiseen liittyvät tavoitteet.

Keski-Suomen yrittäjyyskasvatuksen kehittämishjelma löytyy kokonaisuudessaan osoitteesta:

http://keski-suomi.yes-keskus.fi/ehjapolku/wp-content/uploads/2011/11/KEHITTAMISOHJELMA__ehjapolku15112011.pdf

Äänekosken kaupunkistrategia

Äänekosken kaupungin strategia ohjaa kehittämistä kaupungin johdossa ja eri hallintokunnissa. **Äänekosken visiona on**, että kaupunki on kilpailukykyinen ja elinvoimainen, monipuolisen yritystoiminnan ja asumisen keskus. Päälinjauksena Äänekoskalla uskotaan, että **perustan kilpailukyvyllä muodostaa** kansainvälinen korkean teknologian yritysanta, moderni ja tehokas palvelutoiminta sekä osaava henkilöstö.

Äänekosken yrittäjyyskasvatuksen strategiatyö on linkitetty tiiviisti koko kaupungin kehittämiseen. Menestyvän Äänekosken rakentamisen viidestä painopisteestä ainakin yrittäjyyden edistäminen, johtajuuden kehittäminen, kyky uudistaa, uudistua ja kehittyä koskevat vahvasti myös yrittäjyyskasvatuksen kehittämistä.

ÄÄNEKOSKEN KAUPUNKISTRATEGIA

Moderni kaupunkikuva,
alueellinen tasapaino ja
toimiva infrastruktuuri.

Johtaminen ja yhteistyö.
Tahto uudistaa, avoimuus
ja valmius arvioida omaa
toimintaa

**MENESTYVÄ ÄÄNEKOSKI
- HYVINVOIVA KUNTALAINEN**

Kyky asemoitua,
taito rakentaa
kumppanuuksia.

Tehokas palvelurakenne,
sujuvat palveluprosessit ja
osaava henkilöstö.

Yrittäjyyden ja uusien
innovaatioiden
mahdollistaminen.

Äänekosken kaupunki, 2011

5. YRITTÄJYYSKASVATUKSEN VISIO JA TAVOITTEET ÄÄNEKOSKELLA 2012-2014

***VISIO:
JOKAINEN VOI HIOA
ITSESTÄÄN ESIIN TIMANTIN -
YHDESSÄ MUIDEN KANSSA.***

1. YRITTÄJYYSKASVATUKSEN STRATEGIATYÖN JOHTAMINEN

Strategia on suunnitelma, jolla suunnitellut tavoitteet saavutetaan. Strategia tarvitsee toteutuakseen johtamista. Toimiva strategia koostuu hyvästä suunnittelusta, innostavasta viestinnästä ja toimivasta toteutuksesta.

Tavoitteet

- Yrittäjyyskasvatus on yksi viidestä tärkeästä valinnasta Äänekosken koulujen kehittämisessä
- Yrittäjyyskasvatuksen johtamisprosessista vastaa sivistystoimenjohtaja sekä koulujen rehtorit ja johtajat, jotka jakavat vastuuta toteutuksesta oman koulunsa opettajille
- Yrittäjyyskasvatus näkyy vuosisuunnitelmassa, opettajantyön suunnittelussa ja oppilaiden arjessa
- Yrittäjyyskasvatuksen tavoitteiden toteutumista arvioidaan vuosittain kouluilla sekä rehtorien ja koulujohtajien tapaamisessa

Käytännön esimerkki

◆ Vuosikello:

Lukuvuoden suunnittelupäivissä rakennetaan yrittäjyyskasvatuksen vuosikello, johon määritetään koulun vuositavoite, opettajien henkilökohtaiset tavoitteet, luokkakohdaiset toimenpiteet sekä koulun yhteiset yrittäjyyskasvatustapahtumat.

2. YRITTÄVÄN TYÖKULTTUURIN KEHITTÄMINEN

Työkulttuuri tarkoittaa yhteisössä olevia toimintanormeja, arvoja ja asenteita. Yrittävä työkulttuuri on kannustava, kokeileva, vuorovaikutteinen, virheistään oppiva ja hyvin johdettu. Työkulttuuria voidaan mitata erilaisin henkilöstökyselyin, mutta tärkein mittari on se, miltä minusta tuntuu tänään olla tässä työssä ja työyhteisössä.

Tavoitteet

- Kannustamme jokaista (opettajia & oppilaita) löytämään oman juttunsa ja tuomaan sen näkyväksi osaksi koulun arkea
- Synnytämme kokeilevan ja virheistä oppivan työkulttuurin
- Kehitämme työparitoimintaa kouluissa ja koulujen välillä
- Kehitämme uuden asian käsittelyn mallia organisaatiossa

Käytännön esimerkki

◆ *Munausviikko:*

Pidämme koulussa munausviikon, jonka tarkoituksena on nostaa esiin epäonnistumisia positiivisessa valossa. Mitä mokasin ja mitä siitä opin? Viikon aikana järjestään erilaisia foorumeita, joissa niin oppilaat kuin opettajatkin pääsevät kertomaan omista munauksista.

◆ *Yrittäjyyskasvatuksen teemakuukaudet:*

Oman jutun tunnistamista ja kehittämistä tehdään vuosikellon teemojen kautta.

Elokuu: Luottamus

Syyskuu: Luovuus

Lokakuu: Projekti

Marraskuu: Yhteisöllisyys

Joulukuu: Munaukset

Tammikuu: Oma juttu

Helmikuu: Yrittäjyys

Maaliskuu: Yhteisöllisyys

Huhtikuu: Osaamisen kehittäminen

Toukokuu: Onnistumiset

3. YRITTÄJYYSKASVATUS AINEOPETUKSESSA JA AIEKOKONAISUUTENA

Opetussuunnitelman perusteissa on kirjattuna osallistuva kansalaisuus ja yrittäjyys- aihokokonaisuus (perusopetus), jonka tavoitteena on auttaa oppijaa hahmottamaan yhteiskuntaa eri toimijoiden näkökulmasta. Aihokokonaisuuden tavoitteena on kehittää osallitumisessa tarvittavia valmiuksia sekä luoda pohjaa yrittäjämäisille toimintatavoille.

Yrittäjyyskasvatus aineopetuksessa tarkoittaa minkä tahansa aineen sisältöjen, tavoitteiden tai ilmiöiden tarkastelemista ja toteuttamista opetuksessa yrittäjyyden näkökulmasta. Miten yrittäjyys on nähty historiallisesti yhteiskunnan kehittämisessä tai mitä on yrittäjyys musiikin alalla nyt ja tulevaisuudessa? Aihokokonaisuuden toteutuminen tarkoittaa teemakokonaisuuksien tai yrittäjyyspedagogisten ratkaisujen käyttämistä normiaalin sisältöjen oppimisen menetelminä.

Tavoitteet

- Teemme lapsille ja nuorille näkyväksi työelämässä tarvittavaa osaamista, työmahdollisuuksia ja yrittäjyyttä uravaihtoehtona
- Vahvistamme lapsen/nuoren itsetuntemusta ja oman osaamisen laaja-alaista tunnistamista
- Kehitämme oppilaan ohjausprosessia oman jutun löytämisessä varhaiskasvatuksesta toiselle asteelle

Käytännön esimerkki

◆ Luova kokeilu

Jokainen opettaja toteuttaa kerran lukukaudessa ainakin yhden yrittäjyyskasvatuksen kokeilun, jonka opit jaetaan muiden opettajien kanssa YT-tunnilla.

◆ Osaamisportfolio

Kokoamme lapsille ja nuorille osaamisportfoliota, jossa keskitytään itsetuntemuksen, työelämätaitojen ja yrittäjyysvalmiuksien lisäämiseen.

◆ Yrittäjyys ammattina -päivä

Otamme yrittäjyyden urana mukana Ammatit-päivään ja keskusteluihin tulevaisuuden haaveammateista.

4. VAPAA-VALINTAISTEN YRITTÄJYYSOPINTOJEN OPETUSSISÄLLÖT

Yrittäjyys on monipuolinen ja suora tapa vaikuttaa omaan tulevaisuuteen. Yrittäjyysopintojen tavoitteena on kuvata oppijoille mikä merkitys yrittäjyydellä on yhteiskuntaan ja innostaa kokeilemaan yrittäjyyttä. Oppijat saavat mahdollisuuden kehittää omia työelämävalmiuksia yrittäjämäisen tekemisen kautta.

Tavoitteet

- Kehitämme alakouluihin Mun juttu-Klubin, jossa lapset voivat jakaa kokemuksia omasta jutusta ja kehittää omaa juttua ohjauksen avulla.
- Kehitämme yrittäjyysluokka -mallia yläkouluihin
- Tarjoamme innostuneille nuorille mahdollisuuden valita yrittäjyyttä oppiaineena yläkoulussa ja toisella asteella
- Hyödynnämme Nuori Yrittäjyys -mallia yrittäjyyskasvatuksen toteuttamisessa

Käytännön esimerkki

◆ Yrittäjyyskurssi

Suunnittelemme erilaisia nuoria innostavia kursseja esimerkiksi projektitoiminnan, johtajuuden, yrittäjyyden ja oman osaamisen kehittämisen näkökulmasta. Panos-

tetaan uusien kurssien markkinointiin, jotta ne innostavat nuoria kokeilemaan jotain uutta.

5. YRITTÄJYYTEEN KANNUSTAVAT OPETUS- JA OHJAUSMENETELMÄT

Yrittäjyyskasvatuksen kehittäminen on vahvasti pedagoginen kysymys eli miten tehdään on tärkeämpää kuin mitä tehdään. Yrittäjämäistä asennetta ja yrittäjyyttä ei opita teoriassa vaan käytännössä tekemällä. Yrittäjyydessä tarvittavaa luovutusta ja riskinottoa voidaan edistää oikeilla toiminnallisilla menetelmillä.

Tavoitteet

- Lisäämme kouluissamme tekemällä oppimisen pedagogiikkaa
- Lisäämme oppijälhtöisyyttä kaikessa oppimisessa

Käytännön esimerkki

◆ Yrittäjyyspedagogiakokeilut

- Toteutamme oppimista toiminnallisten menetelmien kautta
- Oppijälhtöinen projektioppiminen - yrittäjyyskasvatusta käynnönläheisten projektien avulla vuorovaikutuksessa koulun ulkopuolisten tahojen kanssa

- Yhteisöllinen oppiminen - oppimista monimutkaisten ilmoiden keskellä dialogisessa vuorovaikutuksessa toisten oppijoiden kokemuksista ja asiakkaiden palautteista
- Riskipedagogiikka - harjoittelemista toiminnallisten, taloudellisten ja sosiaalisten riskien ottamisesta ja virheistä oppimisesta
- Luovan ongelmanratkaisun menetelmät - yrittäjyyskasvatusta todellisten ongelmien ja oppijoiden näkemien mahdollisuuksien avulla

6. YRITTÄJYYDEN OPPIMISYMPÄRISTÖT

Yrittäjyyttä tukeva oppimisympäristö kannustaa itse keksimiseen, oivaltamiseen ja tekemiseen. Mahdollisuuksien havaitseminen ja niihin tarttuminen sekä harkittujen riskien ottaminen ovat luonnollinen osa oppimista. Oppimisympäristö on myös yhteisöllinen, jolloin käytännön tilanteita ratkotaan yhdessä toisten kanssa ja toisten kokemuksista oppien. Yrittäjyyden oppimisympäristöt ovat innostavia, monimuotoisia ja vuorovaikutteisia tiloja sekä tilanteita reaali- ja virtuaalimaailmassa, joissa kohdataan muiden oppijoiden, opettajien ja työelämän edustajien kanssa.

Tavoitteet

- Lapsille ja nuorille tarjotaan yrittäjyyskasvatuksen oppimispaikkoja esimerkiksi oppilaskunnan, tukioppilastoiminnan, tapahtumien ja liikuntapäivien toteuttamisen kautta

- Uusia yrittäjyyskasvatuksen oppimisympäristöjä kehitetään jatkuvasti kouluun ja kuntaan - huomioiden valtakunnallinen nuorten yhteiskuntatakuun toteutuminen

Käytännön esimerkki

◆ Järjestöt oppimisympäristönä

Kannustamme lapsia ja nuoria kokeilemaan 4H-Yritystoimintaa sekä osallistumaan aktiivisesti järjestö- ja seuratoimintaan vapaa-ajalla.

◆ Asiantuntijavierailut

Pyydämme asiantuntijoita ja yrittäjiä keskustelemaan oppilaiden kanssa omaan ammattiin liittyvästä erikoisosaamisesta esimerkiksi rahankäytöstä, hyvästä johtamisesta, kansainvälisyydestä ja yrittäjyydestä.

◆ Kunta oppimisympäristönä

Kytketään organisaatorajat ylittävällä yhteistyöllä olemassa olevat fyysiset, henkiset, sosiaaliset ja toiminnalliset tilat ja oppimisympäristöt koulussa ja vapaa-ajalla tietoiseksi osaksi yrittäjyyskasvatusta.

7. KOULU-YRITYSYHTEISTYÖ

Yrittäjyyskasvatuksessa on tavoitteena lisätä koulun ja paikallisten yritysten yhteistyötä. Monipuolisen yhteistyön avulla tuodaan nuorten tietoisuuteen realistista tietoa paikkakunnan työelämästä, yrittäjyydestä ja mahdollisuuksista. Myös elinkeinoelämä ja kuntatyönantaja tarvitsevat uusia yhteistyömuotoja oppilaitosten kanssa, jotta osaava työvoima ja uusi yritystoiminta turvataan tulevaisuudessa. Yhteistyömuotoja on erilaisia ja tapa toimia voidaan sopia koulun ja yrityksen välillä. Yhteisen toiminnan kautta oppilaiden työelämä- ja yrittäjyysvalmiudet kasvavat ja he oppivat hahmottamaan millaisia taitoja koulussa opittavien tietojen ohella kannattaa kehittää myös omalla vapaa-ajalla esimerkiksi harrastusten kautta.

Tavoitteet

- Lisäämme opettajien työelämäyhteyksiä ja kannustamme opettajia kehittämään yhteistyötä paikallisen työelämän ja yrittäjien kanssa
- Etsimme jokaiselle koululle kummiyrityksen tai useampia kummiyrityksiä, joiden kanssa kehitetään yrittäjyyskasvatusta ja työelämäyhteistyötä sekä tutustutaan yrittäjyyteen uravaihtoehtona
- Haastamme koteja ja vanhempainyhdistystä mukaan yrittäjyyskasvatustalkoisiin keskustelmalla esimerkiksi leirikouluprojektien yhteydessä vanhempien kanssa yrittäjyyskasvatuksen tavoitteista

Käytännön esimerkki

◆ *Kummiyritys*

Etsimme koululle tai luokalle kummiyrityksen.

◆ *Pikkudiili*

5.-6 luokkalaiset tutustuvat omatoimisesti 2-3 hengen ryhmissä yrityksiin ja etsivät positiivisessa hengessä ongelman joka ratkaista, työ mikä tehdä tai idea jota kehittää yrittäjän avuksi. Vierailujen opit esitellään muulle luokalle kokemusten jakamiseksi.

◆ *Opevierailu*

Opettajat järjestävät itselleen iltapäivän ryhmävierailun yritykseen. Tapaamisen tarkoituksena on keskustella yrittäjyydestä ja työelämästä sekä ja pohtia yhdessä yrittäjän kanssa miten koulun ja työelämän yhteistyötä tiivistetään.

◆ *OpeTET*

Opettajien työelämävieralu, jossa opettaja menee päiväksi tai viikoksi töihin johonkin yritykseen.

---

6. YRITTÄJYYSKASVATUKSEN KEHITTÄMISEN ARVIOINTI

Tähän asiakirjaan kootut yrittäjyyskasvatuksen kehittämistavoitteet ja niiden toteutumisen arviointi on osa Äänekosken yrittäjyyskasvatuksen strategiatyötä 2012-2014. Systemaattinen arviointi ja arviointitulosten tiedottaminen sekä läpikäynti eri foorumeissa antaa mahdollisuuden kehittämistyön hienosäätämiseen ja tarvittaviin tukitoimenpiteisiin.

Yrittäjyyskasvatuksen tavoitteiden toteutumista arvioidaan kerran lukukaudessa kaikilla tekemisen tasoilla. Rehtoreiden kokoontumisissa sekä koulukohtaisten lukuvuosisuunnitelmien tekemisen yhteydessä sovitaan konkreettisista lukuvuosittaisista toimenpiteistä.

Seurantatyökalut

- Lapset ja nuoret arvioivat oman työelämä- ja yrittäjyysosaamisen kehittymistä tätä tarkoitusta varten laadittujen työkalujen avulla oman opettajan johdolla kerran lukukaudessa
- Opettajat arvioivat omaa työtänsä ja yrittäjyysosaamisen kehittymistä Lappeenrannan yliopiston kehittämän yrittäjyyskasvatuksen mittariston avulla (<https://developmentcentre.lut.fi/muut/mittaristo/>)
- Oman koulun yrittäjyyskasvatuksen tavoitteiden toteutumista ja toimintaa arvioidaan YT-tunnilla rehtorin tai koulunjohtajan johdolla kerran lukuvuoden aikana. Koko kunnan tilannetta arvioidaan rehtorien ja koulujohtajien tapaamisessa kerran lukuvuodessa

- Laajempi seurantaworkshop järjestetään ensimmäisen kerran huhtikuussa 2013 ja uudelleen huhtikuussa 2014

LÄHDEAINEISTO JA KUVAT

Lähdeaineisto

Keski-Suomen maakuntasuunnitelma 2030

(Keski-Suomen liitto, 2010)
http://www.keskisuomi.fi/filebank/11831-masu2010_www.pdf

Keski-Suomen Yrittäjät strategia 2020

(Keski-Suomen Yrittäjät, 2011)
<http://vimeo.com/36078420>
<http://www.yrittajat.fi/Page/c9b79d75-1823-441c-a640-bbae7b2ea28b.aspx>

Äänekosken kaupunkistrategia 2012-2015

(Äänekosken kaupunki, 2011)
http://intra.aanekoski.fi/kuvastot/strategiat/kaupunkistrategia_2012-2015.pdf

Keski-Suomen työllisyyskatsaus 4/2012

(Keski-Suomen ELY-keskus, 2012)
<http://www.ely-keskus.fi/fi/ELYkeskukset/KeskiSuomenELY/Tyovoimajatyolli-syys/tyollisyyskatsaus/Sivut/default.aspx>

Yrittäjyyskasvatuksen suuntaviivat 2009-2015

(Opetusministeriö, 2009)
<http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Julkaisut/2009/liitteet/opm07.pdf?lang=fi>

Keski-Suomen maakunnallinen yrittäjyyskasvatuksen kehittämisohjelma 2011-2015

(Keski-Suomen liitto, 2011)
http://keski-suomi.yes-keskus.fi/ehjapolku/wp-content/uploads/2011/11/KEHITTAMISOHJELMA__ehjapolku15112011.pdf

Yrittäjyyskasvatuksen mittaristo

(Lappeenrannan tekninen yliopisto, 2011)
<http://developmentcentre.lut.fi/hankesivusto.asp?hid=7>

Kuvat

Kuva 1: Yrittäjyyden käsitteet. Sivu 1.
Kyrö, P. (1998). Yrittäjyyden tarinaa kertomassa.
Helsinki: WSOY.

Kuva 2: Yrittäjyyskasvatuksen Ehjä Polku. Sivu 1.
Villinikkarit Oy, 2012

Kuva 3: Yrittäjyyskasvatuksen tavoitteet. Sivu 2.
Villinikkarit Oy (2012) mukaellen Paasio, K. & Nurmi, P. (2006).
Yliopistolliset yrittäjyysopinnot Suomessa. Teoksessa Kyrö, P. & Ripatti, A. (toim.), Yrittäjyyskasvatuksen uusia tuulia, s. 32–56

Kuva 4: Ops-uudistusprosessi. Sivu 4.
Villinikkarit Oy, 2012

Kuva 5: Keski-Suomen Yrittäjät strategia 2020 Sivu 4.
Keski-Suomen Yrittäjät ry, 2011

Kuva 6: Työelämätaidot: Sivu 8.
Ruohotie P. (2005) Oppiminen ja ammatillinen kasvu.
SanomaPro

Kuva 7: Työssä ja yrittäjyydessä tarvittavat pääomat. Sivu 10.
Villinikkarit Oy (2012) mukaellen Luthans, F., Luthans, K. W. & Luthans, B.C. (2004). Positive psychological capital: Beyond human and social capital. Business Horizons 74 (1), 45-50

Kuva 8: Keski-Suomen yrittäjyyskasvatuksen kehittämisemat: Sivu 12.
Keski-Suomen maakunnallinen yrittäjyyskasvatuksen kehittämisohjelma 2011-2015

Kuva 9: Äänekosken kaupunkistrategia Sivu 14.
Keski-Suomen maakunnallinen yrittäjyyskasvatuksen kehittämisohjelma 2012-2015

STRATEGIAN LAATIJAT

Kehittämistiimi:

Ville Härtsiä, Äänekosken kaupunki
Sari Åkerlund, Äänekosken Yrittäjät ry
Harri Rissanen, Ääneseudun kehitys Oy
Emma Pellinen, Äänekosken 4H-Yhdistys
Hannele Kuhno, Äänekosken Keskuskoulu
Mauri Kangaskesti, Äänekosken Keskuskoulu
Kirsi Siukonen, Telakkakadun koulu
Niko Rossi, Koulumäen koulu
Irja Sorri, Äänekosken lukio
Marko Lahti, Pohjoisen Keski-Suomen oppimiskeskus
Niina Helin, Jyväskylän koulutuskuntayhtymä/ Keski-Suomen Yes-keskus
Petrikki Tukiainen, Villinikkarit Oy
Marja Heinistö, Villinikkarit Oy

Koulut:

Asemakadun koulu
Hietaman koulu
Honkolan koulu
Keskuskoulu
Koiviston koulu
Konginkankaan koulu
Mämmen koulu
Sumiaisten koulu
Koulumäen koulu
Telakkakadun koulu

VILLINIKKARIT OY

Kauppatatu 32
40100 Jyväskylä

www.villinikkarit.fi
www.villinikkarit.fi/blogi

Petrikki Tukiainen

050 505 00 77
petrikki.tukiainen@villinikkarit.fi

Tarja Nieminen

050 5411 753
tarja.nieminen@villinikkarit.fi

Marja Heinistö

044 370 8459
marja.heinisto@villinikkarit.fi

